

De oorlogsjaren 1940-1945 op het Kerkplein. Fer Mennens

In de vroege ochtend van 10 mei 1940, een prachtige, stralende en zonovergoten lentedag met strakblauwe luchten werden wij gewekt door een aanhoudend zwaar gebrom in de lucht. Nog suf van de slaap liepen wij naar het raam en keken naar buiten. We waren ineens klaarwakker!

De lucht was vol bombardementsvliegtuigen, die vrij laag overvlogen. Ze kwamen uit de richting basiliek en vlogen in de richting Maastricht. Ook Pap was intussen wakker geworden en kwam eens kijken. Om op alles voorbereid te zijn begon hij zich maar te scheren. Onze eerste gedachte was dat de Duitsers, want aan de zwarte kruisen op de vleugels

konden we zien dat het Duitsers waren, op weg waren naar Engeland om daar te bombarderen.

Maar die illusie werd al spoedig daarna, zo rond 4 uur, verbrijzeld door een enorme ontploffing. Het hele huis daverde en stond te schudden op zijn grondvesten. Later hoorden we dat Nederlandse soldaten de munitie-opslagplaats onder de Dominicanenwal bij het klooster Franciscus Solanus hadden opgeblazen.

Stiekum, zonder dat pap het in de gaten had gingen we naar buiten. Op het Kerkplein was het doodstil en was er niets te zien. We gingen voorzichtig een stukje verder tot aan het Kerkstraatje. Daar zagen we het.....met het geweer in de aanslag lopen de eerste Duitse soldaten langs de huizen van de Limbrichterstraat op weg naar de rijksweg. Met de kreet:"Pap, de Puuse zeen dao" renden wij naar huis terug en toen was het binnenblijven geblazen. Via de radio hoorden we dat Nederland officieel de oorlog aan Duitsland had verklaard wegens de zojuist begane schending van onze neutraliteit. Tegelijkertijd werd het ons ook duidelijk dat, hoewel er overal dapper gevochten werd, de overmacht aan manschappen en materieel zo groot was, dat ons leger niet bij machte zou zijn de Duitsers tegen te houden. Toen alles verder rustig bleef mochten we een tijdje later even gaan kijken in de Limbrichterstraat.

Daar ontrolde zich voor onze ogen een nog nooit eerder gezien schouwspel. In een eindeloze rij trok het Duitse leger voorbij: zwaar bewapende soldaten, tanks - door ons nog nooit eerder gezien - gevechtswagens, veldkeukens, kanonnen, grote groepen van allerhande legervoertuigen, maasa's paardens, deels trekpaarden deels behorende bij de cavalerie.

Dit alles trok in een niet ophoudende stoet aan onze verbaasde ogen voorbij. Zo gauw de zaak vastzat renden de soldaten de welvoorzien winkels binnen om daar te kopen wat er maar te krijgen was. Vooral sigaretten en sigaren, chocolade en ander snoepgoed. Want al deze artikelen waren in Duitsland al heel lang streng gerantsoeneerd en vaak heel schaars verkrijgbaar.

Dit waren de stommeriken zelf schuld! Ze hadden immers op de vraag van hun Führer: "Was wollen Sie Kanonen oder Butter?" als één man geschreeuwd: Kanonen, mein Führer."

Later zijn we op de Engelenkampstraat en Rijksweg gaan kijken. Daar was de doortocht nog massaler. Voor op de tanks stonden grote borden met daarop in grote letters geschilderd: "Nicht schieszen, wir kommen als Freunde." Maar ook toen al waren we ervan overtuigd dat dit een pertinente leugen was

Bij het postkantoor stond de eerste dagen een mobile drukkerij. Daar werden z.g Kaufscheine gedrukt waarmee de soldaten in de winkels konden kopen. Deze Scheine waren zoals er op vermeld was gegarandeerd door de Duitse bank en inwisselbaar op elke bank. Maar enkele dagen later bleek dat dit helemaal niet klopte. De Scheine waren volkomen waardeloos. De eerste van vele nog volgende roofpartijen door de moffen!!!!

De doortocht van de legers duurde nog vele dagen en nachten. Tenslotte was er geen plekje in onze stad dat niet "Feldgrau" was.

Het terrein bij de Wal aan de Deken Thijsenstraat, rechts en links tot bij garage Cartigny (nu Ligne) was nog helemaal onbebouwd. Daar werd bij de opgang naar de wal een veldkeuken geplaatst. Daar gingen we natuurlijk ook eens kijken en we konden zien hoe de soldatenkost bereid werd.

Bij ons was toen ook een jongen die nogal stotterde. Hij had van thuis een kannetje melk meegenomen.

Hij ging op een soldaat af en vroeg in zijn beste Duits:

"Mô...mô....mô....môssie mi...mi.. milschj ha..ha..ha...habe?"

Sindsdien heet hij: Mossie. En bij bekenden heet hij nog altijd zo.

Onder de bedrijven door had pap ons al een paar keer naar Gusta Pfenning om brood en naar Lisa Winkens om koloniale waren gestuurd. Je moest zorgen, zo vond hij, dat je een voorraadje levensmiddelen had want je wist maar nooit wat er de komende dagen nog zou kunnen gebeuren.

Hier hadden echter nauwelijks oorlogshandelingen plaatsgevonden en daarom deden zich bij de voedselvoorziening vooralsnog geen ernstige problemen voor.

Er verschenen meteen Duitse verordeningen. Er werd een zg. Spertijd ingesteld. Na acht uur s'avonds en voor 7 uur s'morgens mocht zich niemand meer op straat bevinden tenzij hij of zij een speciale vergunning had. Ook mocht er, op straffe van zware boetes, na zonsondergang geen licht meer uit de huizen naar buiten schijnen. De ramen moesten verduisterd worden. Gelukkig hadden wij zware overgordijnen, waardoor wij niet met verduisteringspapier hoefden te prutsen. Toen begonnen de jarenlange donkere nachten zonder ook maar een spatje licht.

Ook zaterdag 11 mei bleef de drukte de gehele dag en de gehele nacht voortduren. Zaterdagavond 11 mei kreeg iedereen aangezegd dat zich op Pinksterzondag, vroeg in de ochtend, een militair van hogere rang bij ons zou vervoegen. Deze militair had op een van veel stempels voorzien stuk papier onze naam en adres staan. Wij waren verplicht ervoor te zorgen dat er op zondagmorgen klokslag 8 uur een stevig ontbijt voor de betreffende militair klaar stond.

In de week voor Pinksteren had pap bij Wolff en Herzdahl een sjeik beige geruit tweed costuum met pofbroek voor me gekocht. Ik had me al de hele tijd verheugd dit pak met Pinksteren voor de eerste keer te kunnen dragen. Maar daar kwam nu niets van in! "Stel je voor", zei pap, die Mof zou dan vast en zeker denken dat hij bij rijke mensen was waar van alles te halen viel. Wie weet wat er dan allemaal wel zou kunnen gebeuren.

Na de capitulatie van Nederland op 14 mei 1940 werd het rustiger in de stad. Het Duitse leger concentreerde zich nu op België en Frankrijk. Langzamerhand ging het leven weer zijn gewone gang en iedereen ging weer aan het werk.

In het midden van de Pinksterweek werden in en rond het Park de lijnen van de Duitse veldtelefoons doorgesneden. Dat moesten de burgers bezuren. Van elke straat moesten de mannen tussen 21 en 50 jaar 's nachts de veldtelefoonlijnen gaan bewaken. Ook pap, Mathieu, Nicol en Marteng Cobben, George Kasteleijn en Math Wehrens vormden zo'n groep. Zij moesten 's nachts het stuk tussen de melkfabriek Sint Rosa en de zonnewijzer bewaken. Dit moesten ze verschillende nachten achter elkaar doen, net zo lang totdat het leger helemaal doorgetrokken was en de veldtelefoons niet meer nodig waren. Dat was me wat!! Met de moed der wanhoop vertrokken ze iedere avond, goed voorzien van eten en drinken sigaren, sigaretten en tabak om tegen de morgen rond een uur of vijf weer terug te keren.

Geleidelijk aan begonnen we toch te merken dat we bezet gebied waren en dat we totaal niets meer in te brengen hadden.

Zodra je 15 jaar werd was je verplicht een persoonsbewijs aan te vragen. Dit moest je eigenlijk altijd bij je hebben om je te kunnen legitimeren dmv foto of vingerafdruk. Eigenlijk was het idee om een persoonsbewijs in te voeren veel en veel gemener. Men (de bezetter)

ging het gebruiken bij geplande vernietiging van onze Joodse Nederlanders.

Iedere Jood kreeg een bepaald kenteken op zijn persoonsbewijs in de vorm van een grote J

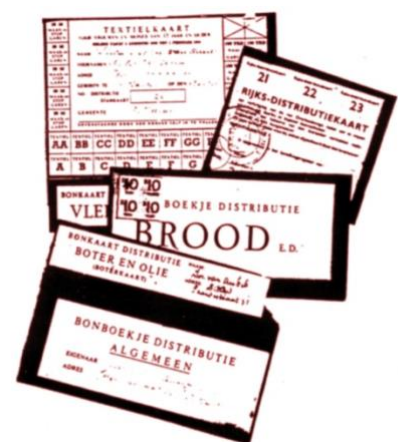
Onze regering had, wijs geworden door de Eerste Wereldoorlog 1914 - 1918, grote voedselvoorraden aangelegd. Deze voorraden verdwenen geleidelijk aan voor het overgrote deel over de grens "in die Heimat." Dat betekende, mede door het wegvallen van de aanvoer van overzee, dat het voedsel hier schaars begon te worden.

Er kwam distributie.

Iedereen die in het bevolkingsregister van de gemeente voorkwam moest op het in allerijl opgezette distributiekantoor een stamkaart gaan afhalen. Op die stamkaarten werden regelmatig bonkaarten verstrekt waarop allerlei goederen gekocht konden worden.

Wij kregen o.m. bonkaarten voor:

Brood----Melk----Vlees,

Algemeen (waarop alle kruidenierswaren gekocht konden worden)

Snoepkaarten-----Tabakskarten-----Textielkaarten.

Bij het verstrekken der kaarten werd rekening gehouden met de leeftijd van de betrokkenen. Ook werkomstandigheden speelden soms een rol.

Zo waren er A _ B _ C _ en D kaarten.

Kleine kinderen kregen bv een groter melkrantsoen. Mensen die zware arbeid verrichtten zoals mijnwerkers kregen ook grotere rantsoenen.

Eenmaal per 14 dagen werden de nieuwe rantsoenbonnen bekend gemaakt door het aanwijzen van nieuwe bonnummers. Waren de bonnummers na een tijd allemaal gebruikt, dan moesten er weer nieuwe kaarten op het distributiekantoor worden afgehaald.

Maar dit was nog lang niet alles wat op de bon was.

Er waren:

schoenbonnen - kolenbonnen - schoenreparatiebonnen - fietsbandbonnen - houtbonnen enz.

Had je bv nieuwe schoenen nodig dan moest je eerst een extra aanvraagformulier invullen en ter goedkeuring op het distributiekantoor inleveren. Na veel vijven en zessen kreeg je dan uiteindelijk een schoenbon, waarmee je nieuwe schoenen kon gaan kopen. Je had recht op één paar schoenen per jaar. Om de schoenen te laten verzolen moest je schoenreparatiebonnen sparen. Had je er genoeg, dan kon je je schoenen laten repareren. Alle reparatiematerialen waren surrogaat-materialen. Ze stonken als de ziekte. Daarom waren in die tijd stukken oude transportband heel erg geliefd. Die banden waren nog wel zo stevig dat je op een paar zolen hieruit gesneden heel lang kon lopen. Had je voor je beroep zoals bv. postbode, politiemann etc. meer schoenen per jaar nodig, dan moest je werkgever daarvoor een aanvraag indienen.

In de loop van de jaren werd de kwaliteit van de schoenen steeds slechter. Er kon steeds minder leer gebruikt worden want alle leer was nodig voor de oorlogsindustrie (moffenlaarzen).

„ALLES VERANDERT”
Alleen de goedkope prijzen blijven!

Sittard STEENWEG 3 **Heerlen** SAROLEA STRAAT 80

Zie wat U DEZE WEEK voor een paar centen bij „AMERICAN” krijgt!!!!

Prima rond stuk Scheerzeep 7½ ct	Prima Nagellak, nagelwater en water om de lak te verwijderen 15 ct	MERCEDES HUIDCRÈME zeer fijn 10 ct
10 stuk Prima stalen scheermesjes 10 ct	„ Chypre Parfum ” iets fijns 25 ct	Zeer mooie KINDERFIGUREN gevuld met Parfum 10 ct
Indiana scheermesjes de echte 10 stuks 19 ct	Prima EAU DE COLOGNE 90% sterk 25 ct	Prima Gummi HUISSHOUD -handschoenen 49 ct
3 grote stukken Sandor toiletzeep vroeger 25 ct nu 3 stuks voor 25 ct	TANDBORSTEL HANGER m. 2 Tandb. 25 ct	Zware MOLTON DWEILEN 12½ ct
Groot blok Alluin voor na het scheren 12 ct	Prima natuur GUMMI SPONSZAK met flinke GUMMI SPONS 25 ct	Groote bus Prima BOENWAS 15 ct
„ Margaret ” fijne Franche toiletpoeders 15 ct	Groote tube Prima TANDPASTA 15 ct	Groote stukken Prima TOILETZEEP elk stuk 150 gram 6 ct
„ Poeder Compact ” in nikkelen doos met spiegel, dons in zakje 25 ct	Prima cell. HAARBORSTEL van 75 voor 25 ct	Groote staven volvette HUISSHOUDZEEP elke staaf 4 ons 10 ct
Prima Brillantine in pot slechts 10 ct	3 stukken prima TOILETZEEP 10 ct	Zijden nacht netten 9 ct
Vloeibare Brillantine flacon nu voor 15 ct	½ kg. Dr. v. Brunsche VERBAND-watten 39 ct	

Badartikelen
De nieuwste snufjes in Badmutsen tegen de laagst mogelijke prijzen.

lets Nieuws !!
„**MADONNA**” **BRILLANTINE** FIXATEUR geeft het haar een prachtige glans, en het blijft onberispelijk zitten per groote flacon 49 ct.

SPECIALE AANBIEDING.
Zwaar Gummi Amerikaanse Badrings groote maat van 1.00 voor 49 ct

„**ARABIA**” zonnebruin-olie
Binnen een half uur een mooie mat-bruine teint, per flacon 50 ct

In de laatste 2 oorlogsjaren hadden de meeste nieuwe schoenen houten zolen. Veel mensen- vooral kinderen - zijn toen klompen gaan dragen. Klompen waren een van de weinige artikelen die niet op de bon waren. Het beroep klompenmaker kwam hierdoor weer in zwang.

Toch was het al met al een gouden tijd voor de schoenmakers. Iedereen bleef namelijk zo lang als maar enigszins mogelijk was met zijn vooroorlogse schoenen lopen. Ging het bovenleer stuk, dan werd er doodgewoon een halfgrond stukje een zg "hoef" opgezet. Op de zolen voor bij de neus van de schoen werden ijzeren plaatjes geslagen om de slijtage te verminderen. Onder de hakken kwamen hoefijzers. En het kwam steeds vaker voor dat onder de zolen kopspijkers met dikke pyramidevormige loop-koppen werden geslagen.

Fietsbanden kreeg je alleen maar als je een vergunning had om met een fiets te mogen rijden zoals bv dokters, winkeliers om de bestellingen rond te brengen, mijnwerkers, boeren, politieagenten enz.

De gewone burger had zijn fiets moeten inleveren. Natuurlijk weer voor het Duitse leger. Dit had vanzelfsprekend haast niemand gedaan en als men het al deed dan leverde men een totaal opgereden en verroest exemplaar in. De goede fietsen werden helemaal uitelkaar gehaald en veilig opgeborgen.

Toch vonden slimmeriken ook hier weer iets op. Men verving met behulp van een overloopstuk het voorwiel door een wiel van een step.

Of men legde massieve banden gemaakt van oude autobanden of van hout rond de velgen. Weer anderen haalden de banden van de fiets en reden op de velgen. Al dit soort vehikels wilden de Moffen natuurlijk niet. Het gevolg was dus dat men op de op deze manier behandelde fietsen veilig kon rijden.

Maar ook van mensen met een officiële vergunning werden de fietsen vaak genoeg afgenomen. Niemand of niets was meer veilig.

Metalen waren al helemaal schaars.

Het kwam zelfs zover dat de Moffen de klokken uit de kerktorens roofden en omsmolten tot kanonlopen enz.

Ook de mensen moesten hun tinnen en koperen voorwerpen inleveren; ook de kostbare antieke stukken. Maar vreemd genoeg hadden de mensen opeens geen tinnen of koperen voorwerpen meer in huis. Alle mooie spulletjes werden goed verstopponder vloeren, ingemetseld in muren of goed ingepakt begraven in de tuin.

Zo heeft Mahieu Cobben bv alle tinnen en koperen

voorwerpen van de families Cobben-Mennens en Schmeits tussen de vloeren van huize Cobben weggestopt.

Na de oorlog kwam alles weer in ongeschonden staat te voorschijn en prijkte weer in volle glorie op kasten en schoorsteenmantels.

Ook de radio's moesten worden ingeleverd. Want al direct na de capitulatie in mei 1940 Begon de Engelse zender BBC berichten voor de bezette gebieden uit te zenden. En deze berichten kon je geloven. De Nederlandse radio en Pers waren volledig gecensureerd en mochten alleen maar door de Duitsers goedgekeurd nieuws verspreiden. Maar .....ook deze radio's verdwenen spoorloos. Deze verplichte inlevering mislukte totaal. Maar stiekem werd er volop naar de Engelse Zender geluisterd.

Maar het was wel oppassen geblazen. Want collaborateurs zoals de NSBers schrokken er niet voor terug zich bij de moffen beschikbaar te stellen om stiekem aan de ramen te gaan luisteren of men de zender hoorde.

De Engelse Zender was duidelijk herkenbaar omdat hij zwaar gestoord werd door de Duitsers. Werd je gesnapt dan stonden je zware straffen te wachten zoals langer concentratiekampstraffen.

Regelmatig werden de rantsoenen verlaagd tot uiteindelijk de grens van het toelaatbare bereikt was: het minimumaantal calorieën dat een mens nodig heeft. Heel veel bloementuinen werden daarom omgespit om de grond te benutten voor groente- en aardappelteelt ter aanvulling van de rantsoenen.

Sinaasappels - bananen - pinda's - pindakaas - kauwgum - citroenen - tropische specerijen - zuiver wittebrood en echte chocolade waren zaken waarvan we ruim vier jaar verstoken bleven.

Toch zijn wij de oorlog ondanks de distributie redelijk goed doorgekomen. Hiervoor zijn verschillende redenen aan te wijzen:

1: Dagelijks konden we bij Opa Schmeits het vlees voor bij het middageten gaan halen. Doordat de zaak toen ter tijd nog een commanditaire vennootschap was - moeder was dus mede-vennoot - was het zo geregeld dat de vennoten ipv de jaarlijkse winstuitkering dagelijks hun portie braadvlees konden komen halen.

De slagerij verkocht alleen rund- en kalfsvlees. Geen varkensvlees dus.

Boterhambeleg werd gekocht bij slagerij Kleynen op de Brandstraat.

Was de week om, dan kreeg Tant May de vleesbonnen. Was er niets aan de hand dan kreeg ze de bonnen mooi in het handje. Had mam vleesbonnen omgeruild voor bv textiel bij Tina, dan wachtten we tot de bonnendoos op tafel stond en dan kieperden we daar dan de bonnen in. Dan kon Tant May onmogelijk controleren of we ze ook wel allemaal ingeleverd hadden.

Bij Guusta Pfenning's kregen we veel meer brood dan waarop we volgens de bonnen recht hadden. Maar ook bij deze bonnen gold de ijzeren regel: hoe minder bonnen je op het Distributiekantoor inleverde hoe minder detaillistenbonnen kreeg je en hoe minder meel kon je als bakker bij de groothandel bestellen. Maar ook daar werd weer wat op gevonden.

Door zijn werk op het stadhuis kende pap nogal wat boeren, bij wie hij regelmatig wel een zak tarwe op de kop kon tikken. Die tarwe moest bij de boer opgehaald worden. Maar dat ging zo maar niet, want de Duitsers en niet te vergeten de landverraders, die smerige N.S.B.ers, waren tuk op illegale voedseltransporten. Alles wat verdacht leek werd afgenomen. Hoe wisten wij dan een eventuele controle te vermijden?

Vader kende Guus Laudy van de molen aan de roeivijver heel goed. Deze Guus had een door waterkracht gedreven meelmolen en houtzagerij. Wij leenden van Opa Schmeits het vleeswagentje waarmee ze het vlees naar het ziekenhuis brachten en gingen daarmee naar Guus Laudy. Daar werd het wagentje goed volgeladen met spinthout (de afval van de gezaagde boomstammen). Met dat wagentje vol "brandhout" gingen we vervolgens naar de boer. Op het erf werd de zak met 50 kg tarwe goed onder het

brandhout verstopt. Alles werd stevig vastgebonden en naar Guus Laudy gebracht en dan gingen we met een kar vol brandhout naar huis terug. Een week later, na het malen van de tarwe gingen wij deze afhalen en weer verstopt onder een stapel brandhout ging het dan langs de beek naar huis terug. Vervolgens werd de gemalen tarwe van tijd tot tijd in kleine linnen zakjes naar Gusta Pfenning's gebracht. Elke kg meel betekende twee grote broden van 600 gram. Met zo'n zak van 50 kg konden we weer een tijdje vooruit. Ook gebeurde het vaker dat Guus Laudy voor ons een zak tarwe op de kop wist te tikken. Dan was de te volgen procedure een stuk eenvoudiger: slechts een maal op en af!

3: De melk kregen we bij de boer Damoiseaux, die in het Gruizenstraatje, vlak bij Den Tempel, een boerderij had. Een van de weinige historische stadsboerderijen. Hier leverden we alle melkbonnen in. Volgens afspraak konden we iedere dag met de grote witte geëmailleerde melkkan 10 liter melk halen. Dit was direct na 12 uur het werk van Jopie. De melk die we kregen was volle onafgeroomde melk. Later werd, omdat steeds meer melk naar Duitsland vervoerd werd, het melkrantsoen

drastisch verlaagd. Toen kregen we door het grote aantal kinderen dat ons gezin telde extra bonnen voor taptmelkpoeder.

Zo bleef ons melkrantsoen toch op peil. Wat hebben we in die jaren haverhout- en later meelpap met caramelsurrogaat moeten eten!

Het Gruizenstraatje

4: De kruidenierswaren kregen we bij Liza Winkens, Begijnenhofstraat 1. Hier waren we vanaf 1926 al een goede vaste klant. Bovendien kwam pap er regelmatig om Hubert en Liza met de belastingpapieren en de boekhouding te helpen. Liza zorgde al direct bij het begin van de oorlog voor een voorraad van de meest noodzakelijke dingen zoals: rijst, puddingpoeder, koffie, suiker, waspoeder, groene zeep, vaten vol!!), cacao, blikken met groenten, toiletzeep, sunlightzeep enz. Al dit spul moest goed en vooral veilig opgeborgen worden op een niet in het oogvallende plek, want "hamsteren" was streng verboden. Ook in de volgende oorlogsjaren heeft Liza er steeds voor gezorgd dat wij regelmatig extra's kregen toegestopt zoals kaas, boter, melkpoeder, blikgroenten, erwten, bonen, haverhout, griesmeel, zeep stroop, kaarsen, lucifers enz.

Ook bij Liza gingen we evenals bij tant May en Tant Guusta wekelijks distributiebbonnen plakken. Uren en uren lang, want Liza had een drukkbeklante zaak. Maar we gingen maar wat graag, want er viel altijd wel wat lekkers te smikkelen.

5: Omdat pap een fervent sigaren en pijproker was bracht de tabaksvoorziening toch wel de nodige problemen met zich mee.

Pap had de beschikking over twee bonkaarten: zijn eigen rookkaart en die van mam. Want dames mochten in die tijd kiezen tussen een snoep- en een rookkaart. Mam, trouwe echtgenote als ze was, koos vanzelfsprekend voor een rookkaart! Die twee bonkaarten leverden per week een pakje pijptabak op. En dat was maar al te gauw op.

Een hoogst enkele keer lukte het wel eens snoepbonnen te ruilen voor tabaksbonnen. Maar dit lukte maar hoogst zelden, want in tabakskarten werd een lucratieve zwarte handel gedreven.

Snoepkaarten werden bij ons nauwelijks gebruikt. Want net zo goed als je op suikerbonnen snoep kon krijgen, net zo goed kon je op snoepbonnen suiker krijgen. En dat gebeurde dus. Want een extra rantsoen suiker was, door de vele pap die wij noodgedwongen moesten eten altijd welkom.

Maar nu terug naar de zo felbegeerde tabak. Pap had een goede kennis, eigenlijk nog een heel klein beetje familie: Sjeng Colaris. Sjeng was gehuwd geweest met de dochter van Tant Marie Mersmans op de Steenweg, een achternicht van Pieter Hubert.

De vrouw van Sjeng was kort na de geboorte van haar derde kind, Mia, overleden. Tant Marie heeft Sjeng altijd schuldig bevonden aan de dood van haar enigste dochter. Zij heeft Sjeng na de begrafenis van zijn vrouw nooit meer willen zien of spreken.

Tant Marie woonde op de Steenweg op de plek waar nu de toegang is tot de parkeerplaats. Ze had een prachtige grote tuin die praktisch tot aan de paats waar nu de gebouwen van het CZ liggen reikte. Sjeng Colaris had op zijn beurt een zeer grote tuin aan de Wilhelminastraat. Hij lag een goede honderd meter uit de straat aan de rechter kant (van het station gezien) tegenover waar nu de schouwburg staat.

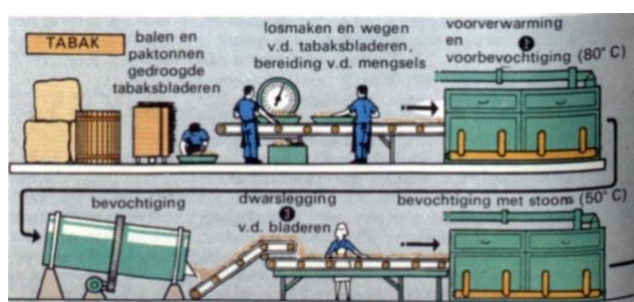
In die tuin werd vanaf het voorjaar 1941 tabak geteeld, de zg. "eigen teelt." Ook pap kocht ieder jaar een hele rits tabaksplanten. Deze planten werden op een bepaalde afstand van elkaar in de tuin uitgezeten tot en met vertroeteld. Regelmatig haalde Sjeng uit de beerput van zijn huis aan de Bergstraat enkele flinke emmers str...d en trok daarmee naar de tuin aan de Wilhelminastraat. Daar aangekomen werd de str...d verdund met regenwater en vervolgens gaf Sjeng elke plant een secuur afgemeten kopje str...d.

Begon de plant te bloeien, dan moest er onmiddellijk de top eruit gesneden worden want zaadvorming was funest voor de tabakskwaliteit. Dan moest de plant tot medio augustus doorrijpen. Eind augustus kon er geoogst worden. Alle bladeren werden voorzichtig van de stengels afgehaald en vervolgens op grootte opgestapeld. De onderste kleinere bladeren, de zg. zandbladeren werden apart gelegd en konden na droging zonder verdere bewerking gerookt worden. Dit waren eigenlijk de enigste bladeren die naar tabak roken en smaakten. Maar als je inhaleerde, dan tolde wel de hele wereld rondom je!

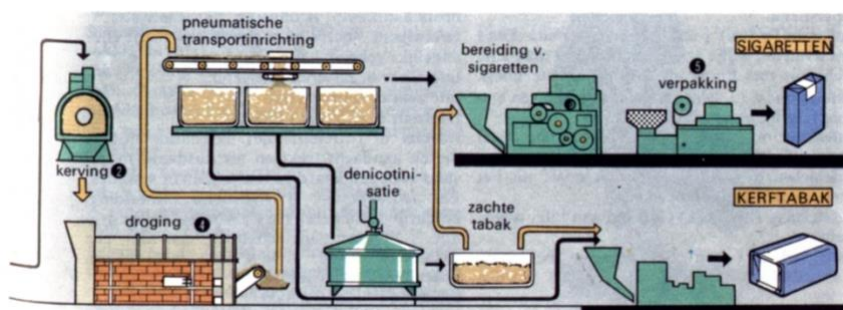
Voorzichtig werden de bladeren op het beroemde karretje van Opa Schmeits geladen, goed afgedekt en naar huis gebracht.

Dan begon het grote werk.

In het dik van de stengel onder aan het blad moest door en door een snee gemaakt worden tot precies aan het begin van het blad.

Vervolgens werden de bladeren op dunne bamboestengels geschoven, waarbij gezorgd moest worden dat er tussen elk blad wat ruimte openbleef. Was de stok vol, dan werd hij onder het sjop horizontaal onder de balken opgehangen. Dit gebeurde net zo lang tot alle bladeren verwerkt waren. Regelmatig moesten de bamboestokken verwisseld worden om een zo regelmatig mogelijke droging te verkrijgen. Waren de bladeren door en door droog dan werden ze in bundeltjes op zolder opgehangen. Iedere avond werden door pap enkele bladeren naar beneden gehaald. Met een schaar werden ze in zo smal mogelijke reepjes geknipt. De dikste stukken stengel en bladnerven werden verwijderd. Dan werd de "tabak" in een ketel kokend water gestopt en even doorgekookt, afgekoeld, eruitgehaald, uitgedrukt en op een vlaplaat in de oven gedroogd. Dan was de tabak bruikbaar. Als je zag hoe donker het water gekleurd was na het koken, dan zou toch eigenlijk de zin op een pijp moeten overzijn. Maar niets hoor. Genietend werd de eerste pijp opgestoken. Misschien smaakte de pijp wel goed, maar ze rook als de ziekte.

De laatste oorlogsjaren konden we de gedroogde tabaksbladeren naar de sigarenfabriek Spronken te Beek brengen. Daar werden de bladeren gefermenteerd en gesausd. Een tijdje later kreeg je dan

-tegen betaling natuurlijk - de tabak netjes in pondspakken verpakt terug. Een hele verbetering.

Ook op het stadhuis waren er veel problemen door het roken.

Pap, Sjaak Offermans, Sjeng Janssen -de ontvanger-en Sjang Leinarts (bijgenaamd de Muis) zaten heerlijk eigen teelt te stoken. Winand Kissels en Karel Hendriks waren niet rokers. Die zetten natuurlijk alle ramen open. Maar dan kwam er een nog veel ergere stank naar boven. Vlak onder paps kantoor lag de burgemeesterskamer. Daar zetelde de N.S.B.-burgemeester Marius Welters. Deze rookte kamiillenthee. Dus werd dan maar in arren moede de kantoordeur opengezet. Maar ook daar stonk het. Want de loketbezoekers rookten ook alles wat ze maar konden bemachtigen: van eigen teelt, Belgische shag, en Consi (de oorlogssigaret) tot kauwstangen toe.

Toch zijn we wat dat betreft de oorlogsjaren gezond en wel doorgekomen.

TEXTIEL	TEXTIEL	TEXTIEL	TEXTIEL	TEXTIEL	TEXTIEL	TEXTIEL			
A	B	C	D	E	F	G			
TEXTIELKAART VOOR MANNEN EN JONGENS VAN 15 JAAR EN OUDER GELDIG VANAF 1 FEBR. 1941 TOT EN MET 31 AUG. 1941									
NAAM <i>Mennens</i>			VOORNAMEN <i>St. J.</i>						
ADRES <i>Stedplein 21</i>									
GEBOREN TE <i>Schimbe</i>			OP DEN <i>19-8-94</i>						
NUMMER VAN DE DISTRIBUTIESTAMKAART <i>1531</i>			GEMEENTE <i>SITTARD.</i>						
BOVENSTAANDE GEGEVENS MOETEN DOOR DEN HOUDER ZELF WORDEN INGEVULD									
TEXTIEL	TEXTIEL	TEXTIEL	TEXTIEL	TEXTIEL	TEXTIEL	TEXTIEL	TEXTIEL	TEXTIEL	TEXTIEL
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10
Juli-Aug.	Juli-Aug.	Juli-Aug.	Juli-Aug.	Juli-Aug.	Juli-Aug.	Juli-Aug.	Juli-Aug.	Juli-Aug.	Juli-Aug.

6: Ook alle textiel was op de bon. Wilde je op enig moment textielgoederen kopen, dan had je de zg. Textielp unten van de textielbonkaart nodig. Deze bleven altijd lang geldig, want als je grote stukken wilde kopen zoals lakens, dekens, costuum of jurk dan moest je punten sparen.

Bovendien liep je telkens de kans, dat het artikel dat je wilde kopen uitverkocht was en ook later niet meer verkrijgbaar was om de doodeenvoudige reden dat de benodigde grondstof op was. Mam ruilde zo af en toe vleesbonnen voor een lap stof bij Tina van Helden. Daar maakte Netteke Smit uit de Begijnenhofstraat dan hemden of blouses van.

Voor de laatste oorlogsjaren werd textiel heel schaars en wat er nog te krijgen was, was van een miserabel slechte kwaliteit. Er werd nl een bepaalde soort duurzaam papier in verwerkt. Overhemden vielen na enkele keren wassen van ellende uit elkaar of verloren zodanig hun vorm dat ze niet meer draagbaar waren. Hiervoor had mam een oplossing. In die tijd waren de slippen van de overhemden zeer lang. De slippen leden in het dragen praktisch niets en de kwaliteit bleef goed. Hier praat ik natuurlijk niet over "papieren" overhemden. Een stuk van de achterslip werd afgeknipt en werd door mam op een fantastische manier tot een nieuw boord omgetoverd. Mam's boorden zaten perfect. Aan de slip werd een ander oud stuk textiel gezet en het hemd was weer zo goed als nieuw. De manchetten sleten ook veel sneller dan de rest van het hemd. Maar ook hier was er weer een oplossing: de manchetten lostornen en vervolgens met de binnenzijde naar buiten weer aannaaien. Waren de manchetten dan weer versleten dan werden er maar korte mouwen in het hemd gemaakt. Het boord kon ook nog eens m.b.v.de voorslippers vernieuwd worden.

Als een nieuw kostuum, een oorlogskostuum goed nat werd, dan kromp het bij het drogen zodanig dat het een paar maten kleiner werden bovendien ook nog alle vorm verloor. Maar ook hier vond pap weer een oplossing.

Een vriend van hem Pierre Cobben uit Beek was kleermaker en had zijn zaak t. o. het stadhuis in Beek. Deze zaak, thans geleid door een van zijn kleinzons, bestaat nog steeds. Deze Pierre maakte al sinds jaar en dag de kostuums voor pap. Ook in de oorlog kreeg hij zo af en toe voor zichzelf nog wel wat goeds van hem los. Pierre had twee zoons die een en drie jaar ouder waren dan ik. Die zoons zaten vanzelfsprekend goed in de kleren. Als hen de kleren te klein werden kon pap ze voor een appel en een ei overnemen. Deze kleren pasten mij steeds bijna of in ieder geval wel na een paar maanden.

Zo herinner ik mij dat pap op een gegeven ogenblik een winterjas had gekocht die mij toen ik hem kreeg nagenoeg tot op de enkels hing (de "mode "was toen wel gelukkig lang!) De volgende winter paste hij me als gegoten. Na enkele jaren werd hij mij echt veel te klein. Toen erfde Jopie hem. Hij heeft hem ook nog verschillende jaren gedragen en zelfs toen was hij nog niet versleten!!!

Gelukkig was Pap iemand die niets kon weggooiden. Zijn kleerkast hing vol met oude kostuums. Wat nog goed was werd door Pierre Cobben gekeerd (mits tweezijdig draagbaar) en voor mij op maat gemaakt. Het ging dan wel geen jaren meer mee maar je was in ieder geval netjes gekleed. Dat een kostuum gekeerd was kon je zien aan het borstzakje. In plaats van een borstzakje aan de rechterzijde had je er nu ook nog een aan de linkerzijde. Toen pap's voorraad uitgeput was, waren er nog altijd de oude kostuums van oom Lei Schmeits.

Bij de meisjes lag de zaak makkelijker. Werd de rok te kort dan werd er gewoon een stuk van dezelfde stof aangezet. Had mam een creatieve bui, dan zocht ze net zolang tot ze een stukje mooi contrasterende stof opgeduikeld had.

Gehaakte bedspreien, in die tijd heel erg in de mode, werden uitgetrokken en door Mietje werden er bij het leven kousen en truien van gebreid. Zo werd er op alle mogelijke manieren geprobeerd om de oorlog toch fatsoenlijk gekleed door te komen.

7: Bij het schoeisel waren de problemen ook niet zo groot. Ook hier had pap weer iemand achter de hand. Zijn vriend, Sjeng Tummers, had op de Steenweg een schoenenzaak.

Sjeng en Mia hadden geen kinderen. Als pap er met iemand van ons of alleen naar Sjeng toeging was dit nooit tevergeefs. Steeds wist Sjeng nog wel een paar vooroorlogse schoenen tevoorschijn te toveren. Deze werden dan soms wel een maatje te groot gekocht want ze moesten lang mee!!!! Bij de zaak hoorde ook een schoenmakerij.

Nog slechts 3 dagen
duurt onze groote
**EMAILLE-
Reclame!**

Emaille

Koffiekannen, zwaar, wit emaille	119, 98, 69, 59, 49 ct.
Vloerblik idem	35 ct.
Gekl. diepen schalen	55, 45, 35, 25 ct.
Groentenschalen, vierkant	45, 39, 35 ct.
Ovale Waschbakjes	39 ct.
Waterketels met rak, uit een stuk zonder naad	139, 98 ct.
Waterkannen, Saks & Goudband, zwaar Emaille	119 ct.
Zware witte groote emmers	49 ct.
Zware witte Bazarbak	59 ct.
Soep- en Schuimlepels	19 ct.
Nachtjotten	35, 29, 25 ct.
Vergieten, zwaar wit Emaille	75, 59 ct.
Broodbakjes gedecoreerd	25 ct.
Pannen, zware emaille, div. kleuren	98, 89, 59, 45, 39, 29 ct.

Aluminium

Eierpannen m. steel, prima kwal.	69, 49, 35, 29, 25 ct.
Steeppannen	39, 35, 29, 25 ct.
Vergieten	79, 69, 59 ct.
Melkkoekers	79, 69 ct.
Pluisketels, 2 Liter	59 ct.
Pannen met dekfel	98, 89, 75, 59, 49 ct.

Blikwaren

Drinkflesschen m. beugelsluiting	39, 35, 29, 25 ct.
Springvormen	55, 49, 42, 39 ct.
Fuddingvormen	39, 35, 29 ct.
Zware kookpannen	75, 65, 59, 49 ct.

Zinkwaren

Waschketels	198, 179, 159, 139, 119 ct.
Zware emmers	39, 29 ct.
Ovale Tellen	198, 169, 149, 119, 45 ct.
THERMOFLESSCHEN, prime	39 ct.

Doe als ik
en koopt Uw huishoudelijke artikelen in de
Eerste Sittardsche Bazar
U spaart hierdoor Geld

**HUISHOUDELIJKE-
ARTIKELEN**

„De Eerste Sitt. Bazar”
E. Wijnperle-Silberberg, Steenweg 13 Sittard vindt U dergelijke koopjes!
Voor de a.s. Feestdagen.
Grootte sortering KERSTBOOM-ARTIKELEN en GLASWERK

ALLEEN BIJ

Hier werden de schoenen hersteld, opgelapt en weer toonbaar gemaakt. Als de neuzen van de schoenen stuk waren (voetballen enz) dan werden er doodgewoon nieuwe neuzen opgezet. Waren de schoenen te klein geworden en waren er op dat moment geen gegadigden bij de broertjes, dan werden de schoenen gewoon enkele maten vergroot. Alles kon in die tijd. Was het bovenleer aan de zijanten door het vele dragen gebroken en gescheurd, dan werden er zg. hoeven = afgeronde stukjes leer op genaaid en je kon weer een tijdje vooruit.

8: Ten slotte het stoken.

Ieder gezin kreeg per stookseizoen bonnen voor een bepaald aantal hectoliter kolen. Dit was ook maar net voldoende om op één plaats in huis te stoken. Dus moest er iets op gevonden worden om het rantsoen te verhogen. En dat was de "sjlam", kolengruis vermengd met slip uit de wasvijvers op de mijnen. Deze sjlam was verkrijgbaar bij de kolenboer. De kolenboer kon de sjlam op de mijn

kopen. Eigenlijk was sjlam niets anders dan het steenkolengruis dat bij het wassen van de kolen achterbleef, vermengd met wat slib.

De sjlam werd thuisbezorgd met paard en wagen. De hoeveelheid bedroeg telkens 10 kubieke meter. De sjlam werd op de stoep neergekiept en moest de kelder in. Gelukkig hadden wij aan de straatzijde kelderroosters en kelderramen. Rooster eruit, een paar planken schuin in de opening plaatsen en dan de boel de kelder in scheppen. Dat was zwaar werk, want de sjlam was klierdier, wat het gewicht aanmerkelijk verzwaarde. Na een tijdje was de sjlam eenmaal binnen en dan moest je de kelder in om de sjlam netjes in een hoek op te tasten, en dan moesten de stoep en de goot geschrobd worden. Het was geen kleinigheid om die klierdierboel van de stoep af te krijgen. Dan weer naar buiten enzovoort tot alles binnen was. Had je de stoep eenmaal schoon, dan moest ook nog de goot tot in de Limbrichterstraat, tot bij Mia Pfenning's voor, geschrobd worden, want daar pas bevond zich de eerste rioolput. Deed je dat niet, dan kreeg je de grootste herrie omdat de klanten die troep dan de winkels binnendroegen.

Maar sjlam was niet geschikt voor het stoken op onze haard. De rookkanalen zaten onmiddellijk vol stof en dan brandde de haard helemaal niet meer. Van onze buurman Marteng Cobben konden we een hele grote potkachel lenen. De kachel werd aangestoken met papier en hout. Brandde het hout eenmaal goed, dan kwam er een laag kolen op. Brandden de kolen eenmaal goed dan kwam er een flinke emmer sjlam op. De kachel moest van onder goed lucht kunnen krijgen zodat er een goede trek ontstond. Was dit het geval dan brandde de kachel prima en gaf een heerlijke warmte af. Het was dus noodzakelijk de kachel meermalen per dag van onderen goed schoon te maken door stof en sintels te verwijderen.

Maar met sjlam kon je de kachel 's nachts niet doorstoken. Door de sterke asvorming verstikte het vuur. Dus wat gebeurde er? Ruim een uur voor het naar bed gaan werd de kachel goed schoongemaakt en flink opgestookt. Vervolgens werd het vuur afgedekt met een flinke laag anthracietkool. Brandde de onderste laag kolen goed en waren de gevaarlijke gassen uit de kolen weg dan werd de luchttoevoer flink geknepen en ook de rookafvoer werd wat geknepen. Het vinden van de juiste standen was een handigheid die je, door schade en schande wijsgeworden, wel leerde. Had je eenmaal de juiste standen ontdekt, dan brandde er in de kachel 's morgens nog een kleine bol vuur. De kachel werd weer goed schoongemaakt, de luchttoevoer helemaal opengezet en na korte tijd brandde de kachel weer als een fakkel. Dan werd weer tot 's avonds overgegaan op sjlam. Dat was elke ochtend en avond een hele ceremonie. Gelukkig had pap er een grote handigheid in gekregen. Ik kan me dan ook niet herinneren dat de kachel ooit 's nachts is uitgegaan.

We hadden er ook weer iets op gevonden om ons kolentantsoen wat te verhogen. Mam had een vriendin; Jeanne. Deze was gehuwd met een mijnbeambte. Ze woonden in een huis in de Begeijnenhofstraat. Dat huis had een achteringang op de Wal. De beambten van de Staatsmijnen kregen de zg. deputaatskolen: per stookseizoen 65 hl anthraciet en 100 hl eierkolen. Deze hoeveelheid kregen ze nooit opgestookt. Jeanne l'Ortye was zeer verlekkerd op chocolademelk en cacao pudding. Wij hadden emt zijn tienenveel te veel cacao bonnen. Dus wat gebeurde er? Juist, er werd geruild.

WIJN

Lage Prijzen!

Tot 6 Januari

Vruchtenwijn	p. gr. fl.	38 ct.
Mei-wijn		38 ct.
Bischofwijn		38 ct.
Salvator		48 ct.
Espana		48 ct.
Citroentje		48 ct.
Sinaasappelwijn		48 ct.
Samos		56 ct.
Taragona		65 ct.
Spansche wijn		65 ct.
Bloedwijn		65 ct.
Bordeaux		65 ct.
Gravis		110 ct.
Wijn cognac		95 ct.
Champagne Holl.		60 ct.

Sittard

Brandstr. 29, Tel. 231

KOOPJES

Fijn smakende schijttappelen half witte kleur	16 ct.
Dikke mooie vijgen	12 ct.
Geronde walnoten	19 ct.
Pinda's verssch gebr.	7 ct.
Cacao de Jong's los	21 ct.
Gedroogde peren zeer mooi	16 ct.
Bus met 3 1/2 ons kranjes met bus en bon	23 ct.
Koffie zuiver van smaak	22 ct.

Lage Prijzen!

Beste Weren!

Gr. bus Perziken op suiker	38 ct.
Abrikozten	38 ct.
Peren	38 ct.
Appelmoes	25 ct.
Hero	28 ct.
Betuwe	30 ct.

Fijne verse heerlijke koekjes in alle prijzen.

Groote bus Snijboonen	24 ct.
Sperzieboonen	24 ct.
Spinazie	24 ct.
Doperwten	20 ct.
Hero groenten	2 cent hooger.
Hazelnoten	25 ct.
Walnoten	20 ct.
Amandelen	25 ct.
Amandelen gepeld	11 ct.
Studentenhaver	12 ct.

De flesschen worden à 10 ct. bijgeteld en teruggenomen.

Niemand dan wij heeft thee die zich geheel aanpast aan het kalkhoudende Zuid-Limburgsch water.

BIJ ELK POND KOFFIE WEDEROM 10 BONS

DRINK EENS WINCO THEE van 30 cent per ons.

Twee grote waskuipen kolen voor een pakje cacao.

's Avonds als het donker was, maar voor de zg spertijd als niemand meer op straat mocht, gingen we met de grootste waskuip die we hadden over de Wal naar Jeanne l'Ortye. De kuip werd goed gevuld en dan trokken we weer op huis aan met de buit. Dat deden we steeds enkele weken voor het tijdstip dat de nieuwe deputaatskolen gebracht werden. Want...het kolenhok bij Jeanne moest leeg.

Dank zij de voorraad cacao die we van Liza Winkens gekregen hadden en die moeder zorgvuldig bewaard had konden we ons handeltje voortzetten, ook nadat er helemaal geen cacao meer te krijgen was. Natuurlijk werd de "prijs" toen wel verhoogd tot 3 en later tot 4 kuipen per pakje. Dit was geen afzetterij, want de deputaatskolen werden gratis aan de beambten verstrekt. Het spreekt natuurlijk vanzelf dat we steeds de grootste kuip die we maar in huis hadden meenamen.

VLEES VLEES

HUISMOEDERS!

Wij leveren het **BESTE VLEES** voor **LAGE PRIJZEN!**

RUNDVLEES		VARKENSVLEES		Bij de Boterham	
Lenden	f 1.10 p. Kg.	Kalfsnierslag	40 .. "	Hamworst	20 p. 1/3 p.
Hoogrib	11 .. "	Kalfscoteletten	35 .. "	Tongenworst	25 .. "
Narib	90 .. "	Kalfs-poulet	30 .. "	Berliner	
Platrib	80 .. "			Leverworst	24 .. "
Borst	75 .. "	Varkens-filet	50 p. p.	Preskop	20 .. "
Conterfilet	75 p. p.	Steel-coteletten	45 .. "	Gekookte ham	30 .. "
Rosbief	70 .. "	Hals-coteletten	38 .. "	Fijne Leverworst	25 p. p.
Bief	65 .. "	Ham z.b.	45 .. "	Bloedworst	20 p. p.
Braadvlees	60 .. "	Ham z.b.	38 .. "	Gekookte Ham	20 p. ons
		Gehakt	35 .. "	Rookvlees	20 p. ons
		Braadworst	35 .. "	Rauwe ham	16 p. ons
		Ribben	30 .. "		
		Hiel	22 .. "		

Bestellingen worden aan huis bezorgd. Aanbevelend.

J. Königs-Demandt

STATIONSTRAAT 3   SITTARD   TEL. 215

Toch had de oorlogstijd ondanks al zijn ellende ook wel zijn goede kanten. Er groeide een band tussen de mensen. Men zat zonder uitzondering allemaal in dezelfde ellende en zocht elkaar op om steun bij elkaar te zoeken. Op het kerkplein was dit heel goed merkbaar. 's Avonds kwamen de mannen meestal bij Georg Kasteleyn voor het huis bij elkaar:

Harry Mennens, Nicol Cobben, Mathieu Cobben, Marteng Cobben, Math Wehrens, Math Rademacher, Sjaak Bronneberg en Zef Bronneberg.

Dan werd de politiek en de oorlog besproken, de allerlaatste nieuwtjes uitgewisseld en goede raad gegeven en ontvangen. Wij, de jeugd van het Kerkplein hielden ons dan op een kleine afstand heel rustig om toch vooral maar niets van het besprokene te missen.

Zef Bronneberg was de man van de voorspellingen. Hij kende alle ooit gedane voorspellingen van buiten en probeerde ons duidelijk te maken wat ons allemaal nog te wachten stond. Gelukkig zijn de meeste van zijn voorspellingen nooit uitgekomen. Om 21.00 uur werd Pie Muyris, de luchtwacht op de toren, die de gehele dag moest opletten of er geallieerde vliegtuigen in de lucht waren, afgelost. Zo ja, en kwamen deze in de richting van de stad, dan moest hij dit op de centrale post melden en dan werd vervolgens luchtalarm gegeven. Dit duurde dan net zolang tot Pie Meldde dat de vliegtuigen arf waren gezwaaid in de richting Duitsland. Hij sloot zich dan ook aan bij het groepje en gaf de laatste berichten door over de bombardementen van de geallieerden op Duitsland. Vóór 22.00 uur zorgde iedereen weer thuis te zijn want om 22.00 uur begon de zg spertijd, de tijd dat geen enkele burger zich zonder "Ausweisz" op straat mocht bevinden. Gedurende de zomermaanden was de spertijd 22.00 uur; gedurende de wintermaanden 20.00 uur.

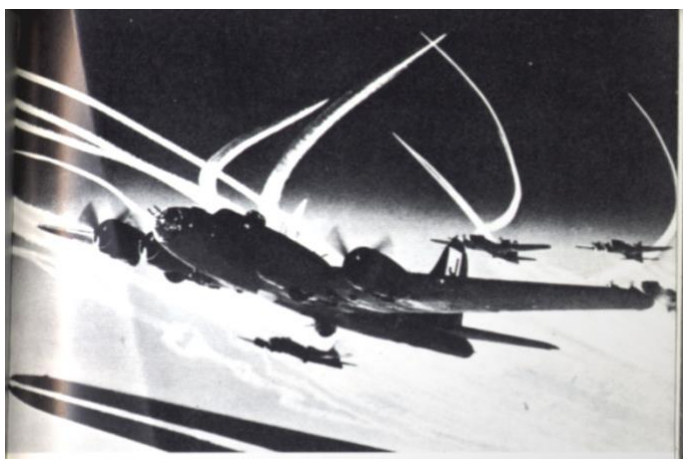
Wij kunnen ons nu met geen mogelijkheid meer voorstellen hoe donker het s'avonds op straat was; vooral bij bewolkt en regenachtig weer. Alle huizen waren verduisterd, geen straaltje licht kwam naar buiten, geen etalageverlichting, geen straatverlichting, totaleduisternis. Het was als er geen maan en sterren schenen zo donker dat je met de hand langs de huizen de weg moest zoeken om bv nog gauw een brief in de postbus van de Begijnenhofstraat te posten. Ook een goede manier om nog enigszins te kunnen voelen waar je liep was met een voet op de stoep en met de andere in de goot te gaan lopen. Als je ergens niet goed de weg wist, verdwaalde je gegarandeerd in die duisternis. Het was bv voor ons alleen maar doenlijk om na het invallen van de duisternis in de binnenstrad ergens naar toe te gaan. Het was ook vaak zo donker dat je iemand die je tegemoet kwam niet kon zien waardoor je pardoes tegen hem of haar opbotste. Maar daar vonden slimmeriken ook weer wat op: Het lichtgevende speldje. Voordat je naar buiten ging moest je het speldje waar iets radium opzat enkele minuten op korte afstand van een lichtbron houden. Buiten gaf dat speldje dan zoveel licht dat degene die je tegemoet kwam kon zien dat je er aankwam.

In de jaren voor de oorlog gebruikte men alleen maar batterijen die de Witte Kat heetten. In de oorlog waren er natuurlijk geen batterijen te koop want daar zat koper en zink in en dat had men nodig voor de oorlogsindustrie. Toch had Philips Nederland daar weer iets op gevonden. De Knijp Kat (denk aan witte kat). Dit was eigenlijk een soort handdynamo. Door een verende handel in te drukken werd een dynamo in werking gesteld en een heel klein lampje gaf dan een straaltje licht, net genoeg om te kunnen zien waar je ongeveer was. Als er vliegtuigen in de lucht waren mocht je dit apparaat niet gebruiken.

In de oorlogsjaren kregen we ook regelmatig te maken met luchtalarm. Dit gebeurde meestal 's nachts. Overdag gebeurde dit meestal alleen als er luchtgevechten boven of in de buurt van de stad dreigden.

De bommenwerpers kwamen in gesloten formaties, heel hoog in de lucht, met honderden tegelijk over. Je hoorde dan een aanhoudend zwaar brommend geluid. Wanneer er Duitse steden zoals bv. Aken gebombardeerd werden, dan werd altijd alarm gegeven omdat het gevaar bestond dat door de luchtafweer aangeschoten vliegtuigen op de stad konden neerstorten.

Meestal namen we het luchtalarm nogal lakoniek op omdat we dachten "die doen ons toch niets" maar vooral ook omdat we er geen idee van hadden wat een bombardement eigenlijk voorstelde.

Pap wilde per se niet de kelder in omdat zoals hij zei bij een voltreffer het hele huis boven op de kelder zou instorten, waardoor wij gedoemd zouden zijn om te stikken. Daarom was onze schuilplaats de

keuken! Deze had immers een dak van gewapend beton!!! Daar kon ons niets gebeuren. De gevaren die het grote raam en de deuren met zich meebrachten werden niet onderkend.

In de zomermaanden gingen we bij nachtelijk luchtalarm vaak op het balkon staan om te zien wat er gaande was. Regelmatig zagen we dan in de lucht bij de Paterskerk een rosse schijn. Dan wisten we dat het weer eens goed raak was. We genoten daar dan van, want het was ten tijde van de bezetting de gewoonste zaak van de wereld dat je het grootste leedvermaak had als die gehate moffen er weer eens flink van langs kregen.

Naar mijn beste weten hebben we slechts één keer echt angst gehad en wel op 5 oktober 1942. Even voor 22.00 uur kregen we luchtalarm. De kleintjes lagen al lang in bed. Wij dachten dat het voor ons wel weer niets bijzonders zou zijn en gingen dus achter in de tuin eens kijken of er iets te zien was waaruit we konden opmaken wat er gaande was. Plotseling werd de lucht in het westen felverlicht doorin de lucht aan parachutes hangende lichtkogels. Toen begrepen we dat het wel eens gevaarlijk zou kunnen worden. We wisten dat het doelwit van een bombardement door voorvliegers werd afgebakend met lichtkogels. Halsoverkop zijn we toen de kleintjes uit bed gaan halen; de natten werden verschoond en iedereen werd volledig aangekleed. Zelfs de overjas kwam eraan te pas. Daarna zijn we in de keuken gaan zitten wachten op wat er zou gaan gebeuren. De gezegende kaars werd aangestoken en pap las het begin van het Evangelie van St. Jan voor. Dit werd door oma Mennens altijd gedaan in benarde situaties zoals bv zwaar onweer. Pap had dit van haar overgenomen.

We hoefden helaas niet lang te wachten. Al heel gauw hoorden we reeksen harde dreunen. We hoorden overal glasgerinkelen het gierende geluid van snel dalende en weer omhoogklimmende vliegtuigen. Later hoorden we dat het inderdaad een duikvlucht bombardement geweest was. Ook langs de gemeentegrens vielen talloze brandbommen. Maar deze hadden lang niet die vernietigende werking van de brisantbommen, die overal in Geleen terecht kwamen. Ook toen weer heeft St. Rosa haar stad beschermd ! Een brandbom was eigenlijk een langwerpige stalen doos met een lengte van ongeveer 50 cm. Je zou het model kunnen vergelijken met een dubbelbrede doopkaarsdoos. Bij het neerkomen ontplofte de bom, dwz. het ontstekingsmechanisme scheurde de bommantel open en de vloeibare fosfor, waarmee de bom gevuld was stroomde eruit. Zodra de fosfor met lucht in aanraking kwam ontbrandde deze. Als je er maar gauw genoeg bij was met zand, dan was het gevaar zo geweken. Het was daarom dan ook voorschrift om op elke zolder een grote kist met zand, enkele emmers met water en enkele schoppen klaar stonden.

Tot overmaat van ramp viel ook nog de electriciteit uit waardoor we in het donker kwamen te zitten. Toen werd het pas echt akelig. Je had toen echt het idee dat het elk ogenblik met je gedaan kon zijn.

Tegen een uur of elf volgde het sein veilig. We zijn toen nog gauw even op straat gaan kijken. Daar zagen we dat van een heel stel winkels de grote etalageruiten aan gruzelementen waren en dat de eigenaars volop bezig waren met het opruimen van de glasscherven. Gedurende de oorlogsjaren hield oom Lei Schmeits een grote kaart van Europa en Afrika bij. Hierop tekende hij dagelijks na het beluisteren van de BBC of Radio Oranje de situatie van de fronten aan. De eerste jaren was diet maar een trieste zaak. Door de aanhoudende Duitse overwinningen werd het rode (het door de Duitsers veroverde gebied) steeds groter.

Eindelijk op 1 februari 1943 kwam de grote kentering: de val van Stalingrad. Een groot deel van het Duitse leger onder bevel van generaal von Paulus moest zich totaal verslagen en gedemoraliseerd aan de Russen overgeven. Er werd een vele dagen durende periode van openbare rouw afgekondigd. Voor ons echter was deze periode stiekum een periode van grote blijdschap. Kort daarop volgde het grote Russische tegenoffensief. Het groene potlood kon tevoorschijn gehaald worden. Alle Russische veroveringen doorgegeven door de BBC of door radio Oranje werden met grote vreugde en voldoening ingetekend. Daarna volgde op 6 juni 1944 de grote geallieerde invasie in Normandje. Wat een binnenskamers gevierd feest!!!! Nu werd ook dagelijks het bevrijde deel van West-Europa groter en groter. Dag na dag zagen we de groene lijnen steeds dichterbij komen. Het Duitse leger raakte in paniek ging er massaal tussen uit trok volledig gedesillusioneerd richting heimat.

Dagelijks konden we genieten van deze enorme chaos.

Toch wist de Duitse legerleiding na enkele dagen de chaos min of meer te bedwingen door gedeserteerde soldaten gevangen te nemen en deze standrechtelijk tot de dood door de kogel te veroordelen. En deze veroordelingen werden voor het verplicht toekijkend soldatenvolk uitgevoerd. Het leger koos eieren voor zijn geld en deed braaf maar ongemotiveerd wat de legerleiding verlangde. Men probeerde nu met man en macht het geallieerde offensief tot staan te brengen.

Maar tegen de enorme overmacht van mensen en materiaal was het Duitse leger niet meer opgewassen. De terugtocht ging onverminderd, zij het nu wat ordelijker door.

Voor ons kwam de bevrijding met de dag dichterbij!!!!

Fer Mennens

